

akademia

ÇERÇEVELEME TEORİSİ VE TOPLUMSAL HAREKETLER

Özet

Toplumsal gerçekliğin inşasında yapı taşları olarak kullanılan iletişim çerçeveleri, bu süreç içinde kendilerine etkin roller biçen toplumsal gruplar ve toplumsal hareketler için anlaşılması ve denetlenmesi şart olan dinamiklerin odağında yer almaktadır. Toplu eylem çerçevelerinin, kendilerini ortaya çıkaran kültürel faktörlerle birlikte ve özellikleriyle tanınması, bunların üretilip yayılıma sokulmasında etkin olan süreçlerin tanınması ve bu süreçlerin toplumsal hareketin diğer süreçleriyle etkileşimleri, toplumbilim ve siyaset bilim açısından önemli süreçleri oluşturmaktadır. Bu nedenle çerçeveleme analizi, sosyoloji, sosyal psikoloji, siyaset bilim ve medya araştırmalarında toplumsal hareketleri ve sivil toplum kuruluşlarını da içeren organizasyonların etkinliklerini inceleyen araştırmalar için de stratejik bir ittifak temeli oluşturmaktadır. Bu araştırmanın amacı, çerçeveleme araştırmalarının toplumsal hareketler alanında hem uygulayıcılara (yani kanaat önderlerine) medya aracılığıyla iletişim sürecinde sağlayabileceği denetleme imkânlarına, hem de toplumsal hareketleri odağına alan araştırmalara sunduğu analiz imkânlarına dikkati çekmektir.

Anahtar Kelimeler: Çerçeveleme Teorisi, Toplumsal Hareketler, Medya, Siyasal İletişim

FRAMING THEORY AND SOCIAL MOVEMENTS

Abstract

Framing research focuses on the process and the dynamics that function in the construction of social reality through communication, a process crucial to understand and to control for social movements and groups that contend for leading roles in this process. Understanding the characteristics and functions of collective action frames and the social-cultural factors that associate the setting of collective action frames and understanding the interaction of frames with the other factors related to social movements can produce insightful clues for sociology and political science. Thus, framing analysis can form the basis for strategic alliances between research disciplines as sociology, social psychology, political science and media studies which are dealing with the subject of social movements and social organizations that aim changes in the structure or in the policies of the social-political system. The objective of this paper is on the one hand to point to this functional means for analysis for researchers and on the other hand to the crucial capabilities it promises for activists that compete to control the communication process through the media.

Key Words: Framing Theory, Social Movements, Media, Political Communication

Giriş

Çerçeve ve çerçeveleme konsepti günümüzde gerek betimleme gerekse çözümleme amaçlarıyla toplum bilimleri ve psikoloji (Bateson, 1972; Tversky ve Kahneman, 1981), dilbilim ve söylem analizi (Tannen, 1993; Van Dijk, 1977), iletişim ve medya araştırmaları (Pan ve Kosicki, 1993; Scheufele, 1999), siyaset bilimi (Schön ve Rein, 1994; Triandafyllidou ve Fotiou, 1998) gibi farklı alanlarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Toplumsal ilişkilere dair bir sorun çerçevesinin aynı zamanda bağlamın ipuçlarını sunan değerler, inançlar ve farklı bakış açıları tanımlanmış olmaktadır.

Sosyologlar özellikle de Goffman çerçevelemeyi toplumun anlamı yeniden üretim süreci olarak incelemiştir. Goffman (1974) ile Snow ve arkadaşları (1986) bireylere, olayları, kendi yaşam alanları ve kendi âlemleri içinde belirleme, anlama, tanımlama ve etiketleme imkânı veren her bir çerçeveyi “bir yorum kalıbı” olarak tanımlamıştır. Goffman (1974) “Çerçeveleme Analizi” adlı eserinde günlük hayattaki durumları ve buradaki kişileri anlamlandırmada beklentilerin nasıl kullanıldığını sistematik bir şekilde gösterecek bir çerçeveleme analizi teorisi geliştirmiştir. Goffman insanların doğal olarak algıladıkları bazı “birincil çerçevelerin” toplumsal olarak inşa edilmiş kavramlar-konseptler olduğunu belirtmektedir. Goffman’a göre birey, günlük yaşamda durumları, eylemleri, rolleri ve insanları tanımlayıp tasnif etmek için zihninde hazır bulunan beklentiler takımından yararlanır. Bu otomatik anlamlandırma mekanizması, Goffman’a göre bireyi çevreleyen toplumsal dünyada yer alan insanları, ilişkileri bir araya getirerek bireyin gerçeklik duygusunu oluşturur. Goffman sosyolojisine göre, günlük yaşam sahnelemesinde ve okunmasında bireylerin kullandıkları bu bilişsel takımlar medya tarafından yeniden kullanılmaktadır. Bu şekilde yaşam döngüsüne daha geniş bir çevrede devam etmekte, izleyici kitleye yeni anlamlarla geri dönmektedir (Goffman, 1974).

Kavramı medya çalışmalarında yoğun olarak kullanan Entman’ın meşhur tanımına göre (1993: 52) çerçeveleme “algılanan bir gerçekliğin bazı yönlerini seçip onları bir iletişim metninde daha önemli hale getirerek belli bir problem tanımını, neden sonuç yorumunu, ahlaki yargıyı ve/veya çözüm önerisini destekleyecek biçimde kullanmak” demektir. Bu tanıma göre çerçevelemenin asli unsurları seçim ve öne çıkarma yoluyla önem atfetmedir. Entman’a göre çerçeveler sorunu tanımlar, nedenini teşhis eder, çareler önerir, meşrulaştırır ve çerçevesini biçimine göre farklı etkiler doğurabilir.

Reese’e göre (2001) çerçeveler; toplumsal olarak paylaşılan, zamanla süreklilik gösteren ve toplumsal dünyaya anlamlı bir yapı kazandırmak için sembollerle çalışan düzenleyici ilkelerdir. Düzenleme ilkesinin ön planda olduğu bu tanım, çerçevelerin kendilerini farklı konumlarda ve siyaset, habercilik ve kamu olmak üzere çok sayıda alanda gösterdiklerini ifade etmektedir.

Çerçeveler iletişimin her alanında hâkim bir şekilde görünür; sadece iletişim metnlerinin sözcük ve deyim seçiminde, cümle kurulumunda değil, paragrafa ve metnin geneline sinmiş yorumlar, tutumlar ve yargılar olarak tekrar ederler. Sözlü ve yazılı iletişimin ötesinde yukarıdaki tanımlara uyan görsel malzemeler de çerçevelerin tespit edildiği yerlerdir. İletişimin içeriğine yön veren çerçevedir.

İletişim çerçeveleri veya medya çerçeveleri olarak tanımlanan çerçeveler, belli bir iletişimcinin (medya veya aktör) bir meseleyle ilgili olarak alıcılara vermek istediği retorik, bağlam, ilişki, ifade vurgusudur (Gitlin, 1980; Gamson ve Modigliani, 1987, 1989; Nelson ve ark., 1997).

Gitlin medya çerçevelerini, iletişimcilerin söylemi düzenlerken rutin olarak kullandıkları “uzun ömürlü bilişsel, yorumlama ve sunum, seçim, vurgulama ve dışlama kalıpları” olarak tanımlamıştır. Gitlin (1980: 7), çerçevelemeyi söylem üretim sürecinin başına koymuştur. Zira çerçeveler “habercilerin büyük miktarda bilgiyi çabucak ve rutin bir biçimde işleyip izleyicilerine verimli bir biçimde aktarmaya imkân tanımaktadır”.

1. Toplumsal Hareketlerin Çerçevenmesi ve Medya

Günümüzdeki toplumsal hareketlerin medya aracılığıyla var oldukları ve anlamlarını kazandıkları söylenebilir. Konuya medya tarafından bakan araştırmalar toplumsal hareketlerin haberlere hangi şartlarda, nasıl çıkarıldıklarını incelerken, toplumsal hareketleri, örgütleri, akımları, sivil toplum kuruluşlarını odağa alan araştırmalar bunların etkinliklerinin siyasi sonuçlarını medya üzerinden ele almaktadırlar.

Her ne kadar iktidar ilişkileri ile bağlantılı bir medya sistemi kurulu bulunsa ve çerçeveleme yaklaşımlarını büyük ölçüde bu kurumsal sistem belirliyor olsa da, ana akım medya yine de toplumsal hareketler için vazgeçilmez bir mücadele alanıdır.

Toplumsal hareketler ve çerçeveleme alanının önemli yazarlarından Gamson, ABD medyasının toplumsal hareketlerin davalarına periyodik bir ilgi gösterdiğine dikkat çekmiştir. Habercileri cezbeden şey sorunların yapısal nedenleri değildir; haberciler belli bir kararlılık gösterisinde bulunan aktörlerin hayat verdiği öykülere bağımlıdırlar. Bunun sonucu olarak medyada adaletsizlik çerçevesi tutulan bir çerçevedir. Haberciler bir toplumsal harekete özel bir yakınlık duymasalar bile sadece onu ciddiye alarak ve onu bir kavgada önemli bir aktör olarak kabul etmekle bile aktivistlerin profilini yükseltebilir ve etki alanlarını genişletebilir (Gamson, 1995). Bunun sonucunda Gamson ve Wolfsfeld (1993) toplumsal hareketlerin bazı stratejileri kullanarak kendi mesajlarını medya aracılığıyla iletebileceklerini kabul etmişlerdir.

Toplumsal hareketlerin çerçeve üreticileri olarak ortaya çıkmaları (çerçeve inşası), medya çerçevelerinin, medya ve toplumdaki seçkinlerin ötesinde çok sayıda çerçeve sponsorları bulunduğunu ortaya koymaktadır. Gamson çerçevelerin çözümlenmesinde sponsorun niyetinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini bildirmiştir.

Burada daha önemli olan şey, toplumsal hareket örgütlerinin artan cazibesi, medya çerçeveleri meydan savaşında bunları aynı zamanda daha güçlü oyuncular haline getirebilir. Cazibeleri geniş kitlelere ne kadar çok ulaşırsa, bu grupların, habercilerin sıkça yaptıkları gibi “grubun çerçevelerini çıkarıcılık olarak göstermeleri”ni önleme ihtimalini artıracaktır. Haberci çerçeveleri bir boşlukta gelişmezler, çok sayıda toplumsal aktör tarafından desteklenirler “böylece haber yazıları, siyasi meselelerin kendi versiyonlarını tutundurmaya çalışan siyasal aktörlerin birbiriyle rekabete girdikleri bir çerçeveleme yarışı meydanı haline gelir”. (Carragee 1997:2). Bir haber çerçevesinin haber söyleminde baskın hale gelebilmesi birçok faktöre bağlıdır. Bunlar arasında sponsor kaynakları, medyanın çalışma biçimi hakkında bilgi, toplumda geniş anlamdaki siyasi ve kültürel değerlerle uyumu bulunur.

Toplumdaki iktidar seçkinlerinin gücü kamuoyu tarafından kabul edilen, kamusal tartışmalara hâkim olan çerçeveleri büyük oranda belirlemektedir. Medya, toplumdaki güç yapısında önemli bir yer tutmaktadır (Spector ve Kitsuse, 1987; Paletz ve Entman, 1981) ve seçkin grupları ile medya karşılıklı olarak birbirine dayanmaktadırlar. Medya kuruluşlarının inşasında ve işleyişinde en yukarıdan en aşağıya kadar kurumsallaşmış bir eşik bekçiliği hiyerarşisi kuruludur ve yer aldığı medya bloku içinde tektipleştirilmiş, bilgi noksanı bir medya gündemine yol açmaktadır ve sonuç olarak kamu gündeminin sınırlandırılması üzerinde belirleyici olmaktadır (Boczkowski ve Santos, 2007; Tuchman, 1978).

Medya ile elit grupları ve kamu yetkilileri arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Medya haber kaynağı olarak elit gruplar, resmi yetkililer ve halkla ilişkiler uygulamacılarına ihtiyaç duyarken seçkin gruplar medyayı hedef kitleye ulaşacak araç olarak kullanırlar. Bu süreçte konular hakkında hazır çerçeveler sunarak medyayı etkileyebilmektedirler. Amerikan gazeteciliğinin elit kaynaklara yakınlığı ve genellikle elitlerin elinde bulunan kaynakların bolluğu göz önünde bulundurulduğunda çerçeveleme yarışması seçkinlerin lehine sonuçlanır. Tartışmalı konularda medyanın marjinal gruplar yerine yaygın görüşe sahip grupların ve seçkinlerin pozisyonunu temsil etmesi daha büyük olasılık göstermektedir. (Ryan, 1991; Roshco, 1975).

Gamson'a göre (1995) medya haberleri, toplumsal hareketler üzerinde iyi ve kötü yönde etkili olabilir. Örneğin batıda, kanallar aktivistlerin ilgili olduğu meseleler söz konusuysa nadiren kesin bir taraf olmayı tercih ederler ve düzenli olarak herhangi bir konuda tutarsız anlamlar üretirler. Bunun sonunca der Gamson "birçok meselenin medyadaki tasvirlerinde bırakın bir adaletsizlik çerçevesini herhangi bir tutarlı çerçeve bulmak zor olurdu" der (1995: 94). Haberciler resmi kaynaklara ne kadar bağımlıysa, toplumsal hareketlerin görüşleri pahasına resmi bakış açılarına o kadar çok itibar edeceklerdir. Örneğin Ahmet Uysal'ın yaptığı araştırmaya göre (2003) olumsuz medya sunumu Türkiye'de siyasi İslami hareketin bastırılmasını kolaylaştırmıştır. Diğer yandan, hareketin kendi medyasındaki adaletsizlik çerçeveleri hareketin kendini sürdürmesini ve ileriye yönelik ümitlerini korumasını sağlamıştır. Medya adaletsizlik çerçevelerinin öykülerini tercih etmelerine rağmen ABD medyası tüm meselelerde olmasa da birçoğunda "sıradan vatandaşın günlük yaşamın koşullarını ve bağlarını kendi eylemleriyle değiştirebileceği fikrini sistemli bir biçimde yıldırmaktadır" (Gamson, 1995: 97). Gamson batı medyasının toplu eylem hareketlerini sıklıkla gizlediğini ve sadece nadiren o da eşit olmayan bir biçimde onların gelişmesine katkıda bulunduğunu ileri sürer.

2. Toplumsal Hareketlerde Çerçeveleme Literatürü

Toplumsal hareketler, toplumsal sorunları çözmeye yönelik örgütlü toplu girişimler olarak tanımlanabilir. Toplumsal hareketler araştırmacılarına göre aktivistlerin, mevcut statüko üzerinde belli bir değişim sağlama imkânları ancak, çerçeveleme süreçleri, harekete geçirme (mobilizasyon) yapıları ve siyasi fırsatlar birlikte elverişli olduğunda bulunmaktadır (McAdam ve ark., 1996). İnsanları harekete ve toplu eyleme geçiren kolektif araçlar da toplumsal hareketler için temel öneme sahiptir. Bu yapılar içinde, meslek örgütleri, sendikalar, dernekler vb STK'lar gibi resmi ve yarı resmi örgütlü yapılar yanında resmi bir yapısı bulunmayan toplumsal hareketler ve akımlar da (Tilly, 1978) bulunmaktadır. Bu örgütler hemen her zaman aktif olmakla birlikte statükoda değişim için zaman zaman ortaya çıkabilen fırsatlara hazır olmak gerekmektedir. Böylesi fırsatlarda siyasi sistemden (resmi muhalefet, kamuoyunda değişim vs.) yararlanılabilir, siyaset ve medya seçkinleriyle işbirliğine gidilebilir. Siyasi fırsatlar, mobilizasyon yapıları ve çerçeveleme süreçlerinin etkileşimiyle birlikte bir meselenin başarılı bir çerçevelemesi yani kamuoyuna maledilmesi mümkündür (Rao ve ark.,2000).

2.1. Çerçevelemenin Toplumsal Hareketler Araştırmalarına Girişi

1960'lardan itibaren toplumsal hareketler araştırmalarında şu veya bu şekilde, toplumsal hareketlerin ve örgütlerin kendi kitlelerine ulaşıp harekete geçirmelerinde yorumlayıcı süreçlerin önemine işaret eden araştırmalar yapılmıştır (örn; Turner, 1969; Fendrich, 1977; Eyerman, 1984). ABD'de Gamson ve arkadaşlarının (1982) adaletsizlik çerçeveleri ve mobilizasyon çözümlemesi mobilizasyon akımını başlatmıştır. Fakat bu birbiriyle bağlantılı araştırmaların ortak bir alan olarak ortaya çıkması, Snow ve arkadaşlarının 1986'da "çerçeve hizalama süreçleri" yaklaşımını öne çıkarmasından sonra başlamıştır. Snow ve Benford toplumsal hareketlerin başarı ya da başarısızlıklarına katkıda bulunan faktörleri çözümlemek amacıyla toplumsal hareketler ve çerçeveleme araştırmalarını Goffman'ın çalışmaları üzerine inşa ettiler. Çerçeve konseptinin pratik hedeflere yönelik kullanımına daha çok ağırlık veren bu akım ideolojiye bağlantısı ötesinde, çerçeve tanımının genişlemesine yol açmıştır. Bu tarihten sonra çerçeveleme süreçleri, toplu eylem çerçeveleri ve toplumsal hareketler arasındaki ilişkilerin çeşitli boyutlarını ele alan çok sayıda çalışmayı konuları bakımından kabaca beş gruba ayırmak mümkündür (Snow,2004):

1. Toplu eylem çerçeveleri konseptinin ve çerçeveleme süreçlerinin temellerini açıklamaya yönelik teorik çalışmalar: Temel çerçeveleme görevleri, yani teşhis ve çare çerçeveleri ve güdüleme çerçeveleri, çerçeve yankılanmasının koşulları (yani inanılabilirlik ve önem); toplu eylem çerçevelerinin unsurları (adaletsizlik, temsil, kimlik), ana çerçevelerin nitelik ve işlevleri (örn: Snow ve Benford, 1988; Gamson, 1992; Williams ve Benford, 2000).

2. Yukarıda bahsedilen çeşitli çerçeveleme kavramlarının ve süreçlerinin (ör: çerçeve hizalama, çerçeve yarışları ya da kavgaları, karşı çerçeveleme) uygulamalarını ve çözümlenmeye katkılarını inceleyen ampirik araştırmalar aracılığıyla çeşitli toplumsal hareketleri veya bir dönemin toplu eylemlerinin aydınlatılmasına yönelik araştırmalar (örn: Rohlinger ve Quadagno, 2009; Ryan 1991; Gerhards ve Rucht, 1992; Zald ve McCarthy 1987).
3. Çerçeveleme ile toplumsal hareketler bakımından önem taşıyan diğer bazı faktörlerin etkileşimlerini inceleyen araştırmalar. Örneğin; siyasal fırsatlar, söylem alanının imkânları, medya, ideoloji, anlatılar, kimlik, duygu-heyecan (örn: Stammers, 1999; Johnston ve Klandermans, 1995; Zald, 1996; Steinberg, 1998).
4. Çerçeveleme araştırmaları bakımından önem taşıyan yöntemsel meseleler ve teknikler (örn: Creed ve ark., 2002; Johnston, 1995).
5. Çerçeveleme yaklaşımının eleştirel incelenmesine yönelik araştırmalar, çalışmalarda gözden kaçan çeşitli ihmallere dikkat çeken çalışmalar (örn: Benford, 1997; Fisher, 1997; Oliver ve Johnston, 2000).

Avrupa’da çerçeveleme araştırmaları, post-modern bir yaklaşım olarak ortaya çıkan Yeni Toplumsal Hareket teorisine bağlı araştırmalarda kullanılmıştır. Melucci’nin toplumsal hareketleri karmaşık toplumlarda hâkim kültürel kodlara karşı oluşan daha akıcı yeni kolektif kimlik biçimleri olarak sunan görüşleri 1980’lerden itibaren rağbet görmektedir (Melucci 1996’dan akt. Carroll ve Ratner, 1996). Melucci, post-modern veya sanayi sonrası dönemde sayıları artan, feminizm, radikal çevrecilik vb. gibi kimlik politikaları etrafında oluşan toplu eylem biçimlerini incelerken toplumsal hareketlerin yapısal niteliklerine indirgemeyi reddetmiş, toplu kimliklerin özellikle toplu duygusal deneyimler aracılığıyla inşasına ele alan çözümlenmelere öncelik vermiştir. Kültürün anlam ve kimlik ile etkileşimine vurgu yapan Melucci, iletişimin küreselleşmesinin toplu eylemlerin yeni yönelimler doğurabileceği yeni bir etkileşim alanı oluşturduğunu ileri sürmüştür.

2.2. Toplu Eylem Çerçeveleri

Goffman’ın tanımına göre çerçeveler olayları anlamlı kılarak deneyimleri bir düzen içinde organize eder ve eyleme amaç ve hedef sağlar. Toplu eylem çerçeveleri bu yorumlama işlevini, “potansiyel taraftarları harekete geçirmeye, seyirci desteğini kazanmaya ve hasımları yavaşlatmaya yönelik” (Snow ve Benford 1988: 198) yapar. “Bu nedenle toplu eylem çerçeveleri, bir toplumsal hareketin eylemlerine ilham veren ve bunlara meşruluk kazandıran eyleme yönelik inanç ve anlam gruplarıdır”. Gamson (1992: 111), “toplular eylem çerçeveleri sadece bireysel tutum ve algıların birikimi değildir, aynı zamanda ortak anlamların pazarlığından doğan bir sonuçtur” demiştir. Snow ve Benford ile Gamson çerçevelerin, hareket aktivistlerinin değer ve inançlarını çakıştırıp organize ettiğini ve bireylerin çerçeve üretimini denetlediklerini ileri sürmektedir. Gamson medyayı sadece kültürel anlamın üretilmesinde temel bir araç olarak görmez fakat aynı zamanda toplumsal hareketlerin, kamu politikalarını veya bunların algılanışlarını değiştirme mücadelelerini yürüttükleri ana cephelerden biri olarak da görmektedir. Gamson, hareket aktivistlerinin medya bağımlılığını olduğunu ve medya söyleminin aktivistlere haftalık, günlük, bazende saat başına zaferler veya yenilgiler sağladığını ifade etmiştir. Gamson sosyal hareketlerin üç çeşit çerçeve kullandıklarını kabul etmektedir (1992, 1995):

1. Toplu çerçeveler: Toplu çerçeveler meseleleri toplumsal sorun olarak tanımlarlar ve hitap ettiği insanlara toplumsal sorumluluk teklif eder.
2. Uzlaşma çerçeveleri: Uzlaşma çerçeveleri veya “uzlaşma stratejileri” bir toplumsal problemi ancak toplu eylem yoluyla çözülebilecek bir şey olarak tanımlarlar. Uzlaşma çerçeveleri toplu eylemde bulunacak insanlar için güçlü bir kimlik duygusu inşa ederler, fakat uzlaşmada soruna yol açan veya açabilecek unsurların kimliğini muğlak bırakır.

3. Toplu eylem çerçeveleri: Toplu eylem çerçeveleri sorunu, suçlusu belli olan bir “adaletsizlik çerçevesi” olarak tanımlar, buna ek olarak “biz” (toplumsal hareket veya grup) ile “onlar” (sorumlu tutulan aktörler) arasında hasmane bir ilişki kurarlar. Ayrıca bir “kimlik çerçevesi”, grubu tanımlayan içerme ve dışlama eylemini belirler. Gamson’a göre toplu eylem çerçeveleri ancak insanlar bir meseleyi üç bileşenin (adaletsizlik, aktör-temsili ve kimlik) hepsiyle birden algıladıklarında oluşabilirler.

2.3. Temel Çerçeveleme Görevleri

Snow ve Benford’a (1988) göre toplumsal harekete önderlik yapan aktivistlerin “üç temel çerçeveleme görevi” bulunmaktadır:

1) *Teşhis çerçevesi* sorunun tanımını yaparken suçu bir aktör veya kuruma atfeder. Her toplumsal aktörün kendiliğinden yaptığı bu çerçeveleme görevi, grubun ve hareketin tümünü yönlendiren sonuçlar doğurduğundan, stratejik öneme sahiptir. İlk aşama olan sorunun tanımını yapmada uzlaşma kolay sağlanırken, ikinci aşamada sorunun nedeni olarak gösterilecek kişi ya da durumlar üzerinde anlaşmazlık yaşanabilir. Gamson ve arkadaşlarının (1982) tanımladığı ve bir haksızlığa kurban olma duygusuna hitap eden “adaletsizlik çerçevesi” şüphesiz en yaygın toplu eylem çerçevesidir, ancak günümüzde sayıları artan çeşitli dernekler ve vakıflar dini kuruluşlar gibi sayısız organizasyonda adaletsizlik unsuru yer almayabilir. Çerçeveleme sürecinin her zaman kolay ve kendiliğinden olmamasının nedeni, bu süreçte seçilen çerçevelerin sınırlanmasıyla ve nitelmesiyle hareketin sınırlarının ve yönünün belirlenmesi, hareketin tanımını değiştirecek kişi ve grupların dışlanmalarının sağlanması, sınır çizilerek “onlar-bizler” ya da husumet çerçeveleriyle ötekileştirmesinin gerçekleştirilmesi (Gamson, 1995), “iyi-kötü” nitelemesinin yapılması gibi kritik inşa süreçleri yer alır.

2) *Çare çerçevesi* çözüme yönelik strateji, taktik ve hedef önerisini içerir. Araştırmalara göre bir toplumsal hareketin sorunu teşhis çerçevesiyle buna yönelik çare önerisi çerçevesi arasında karşılıklı eğilimi görülmektedir; yani sorunun tanımlanma biçimi belli bir çareye göre ortaya atılma durumu yaygındır. Bu süreçte bir örgüt, hem karşıtların çözüm önerilerini çürütmek için, hem de kendi çare önerisini savunmak için “karşı çerçeveleme” yapar (Benford ve Snow, 2000; McAdam ve ark., 1996). Bu süreç, örgütün savunmasını düzenleyip stratejilerini gözden geçirmesini ve geliştirmesini tetikleyebilmektedir. Örneğin 1989’daki Çin demokrasi hareketi, devletin öğrencileri “karşı devrimci”, “karışıklık” ve “ayaklanma” olarak karşı çerçevelemeye tabi tutulacaklarını tahmin ettiklerinden, geleneksel Çin kültürünün kendini topluluğa feda etme söylemleri ile uyum içinde olan reformcu çareler önermişlerdir (Zuo ve Benford, 1995). Araştırmalara göre, bir hareket içinde yer alan örgütlerin en önemli birbirinden farklılaşma noktası bu çare boyutu olmaktadır.

3) *Güdüleyici çerçeveleme* bazen “silah kuşan” emri olarak adlandırılan, toplu eyleme geçme nedenini grubun kendisine karşı ifade eden bir terminolojidir. Hareket içindeki aktivistler, destekçiler, yeni katılanlar vb. arasındaki etkileşimde kullanılan ve ciddiyet, aciliyet, yarar vurguları yapan çerçevedir. Bu terminoloji toplu eyleme katılmak ve sürdürmek için motivasyonu ayakta tutmaya yöneliktir. Ancak bazen öncelik çatışması olabilir, örneğin; olayın ciddiyet boyutu yarar boyutunu ikinci plana itmek isteyebilir veya tersi gerekebilir. Bu motivasyon terminolojisinin toplumsal grup-hareket tarafından oluşturulup kullanılması, bunların kolektif kimlik süreçleriyle etkileşimleri ve hareketin diğer çerçeveleme süreçleriyle etkileşimleri önemli potansiyele sahip araştırma alanlarını oluşturmaktadır (Snow ve Benford, 1988).

2.4. Toplu Eylem Çerçevelerinin Farklılıkları

Benford ve Snow (2000) toplu eylem çerçevelerinde “sorun kaynağının tespiti ve suç atfi”, “esneklik-katılık; dahil etme-dışlama”, “yorumlama kapsamı ve etki” ve son olarak “yankılanma” olmak üzere dört kapsam farklılığı olduğunu bildirmektedir:

Yazarlara göre seçkinler, hareket önderleri, medya profesyonelleri çerçeveleme yaparken ideolojilerinden kaynaklanan inançlarının etkisiyle veya başka nedenlerle sorunun kaynağının

verilmesi, suçun atfedilmesi ve önerilen çare bakımından “sorun kaynağının tespiti ve suç atfında” farklılığa sebep olurlar. İkinci olarak toplu eylem çerçevelerinin dahil etme esneklikleri arttıkça “ana çerçeve”ye dönüşme ihtimalleri artar. Daha geniş bir kapsayıcılık daha büyük bir hareket için şart olarak görülebilir, ancak bir hareketin rengini ve sesini koruması gerektiği bir sınır da olmalıdır. Birçok durumda toplu kimliğin inşasında ve ilanında kesin ve sınır koyucu, dışlayıcı bir çerçevenin çizilmesi gerekir ki hedef kitlede özdeşleştirme tepkileri uyandırılabilir. Bu, çerçeveye karar veren hareket liderlerinin alacağı kritik bir karardır. Üçüncü olarak toplu eylem çerçevelerinin kapsamı, belli bir grubun çıkarlarıyla veya ilgili sorunlarla sınırlanmasına rağmen bazı toplu eylem çerçevelerinin kapsamı geniş olabilir ve başka hareketlerin de etkinliklerine yön ve anlam verecek bir çerçeve işlevi kazanabilir. Benford ve Snow (2000) böyle yorum kapsamı ve etkisi yüksek çerçevelere ana çerçeve (master frames) demektedir. Fakat bu tür master çerçeveler literatürde bazı yazarlar tarafından “örgütsel çerçeve” adı verilen ve örgütün kullandığı çerçeveler arasında diğer çerçeveler üstünde hiyerarşik bir hâkimiyeti olan ana çerçeveden farklıdır.

Örgütlerin veya hareketlerin aynı tek örgüt çerçevesiyle farklı hedef kitlelere ulaşmaya çalışmasının iletişim verimliliği için ideal bir durum olmadığı kabul edilebilir, ancak medya aracılığıyla iletişim sürecinin hedef seçememe niteliği bunu gerektirmektedir. Bir örgüt ya da hareket hakkında farklı imgelerin ortada dolaşması potansiyel katılımcıları teşvik etmeyecektir. Tek örgüt çerçevesi kullanmayı teşvik eden bir diğer koşul, aktivistlerin az sayıda çerçeveyle çalışmaya yatkın olmasıdır. Ayrıca kolektif kimlik oluşumuna katkısı bakımından da tek çerçeve kullanımı daha mantıklıdır (Hunt ve ark., 1994).

Ancak az sayıda toplu eylem çerçevesinin diğer toplumsal hareketler ve örgütler için de aynı işlevi görece kadar geniş bir yorum ve davet kapsamına, esnekliğe ve kültürel yankıya sahip olduğu görülmüştür. Bu az sayıdaki ana çerçeve içinde haklar çerçeveleri, tercih çerçeveleri, adaletsizlik çerçeveleri, çevreci adalet çerçeveleri, kültürel çoğulculuk çerçeveleri, cinsel terörizm çerçeveleri, muhalefet çerçeveleri, hegemonya çerçeveleri, demokrasiye dönüş çerçevesi sıralanabilir. Bir toplu eylem çerçevesinin tüm bir toplumsal kesime yön verecek bir kapsayıcılığa, esnekliğe ve kültürel yankıya ulaşması sık görülen bir olay değildir. Artık belli bir dönemin (ve toplumun) kültür dağarcığına katılan bu ana çerçevelere örnek olarak haklar çerçeveleri, adaletsizlik çerçeveleri, kültürel çoğulculuk çerçevesi, çevrecilik çerçevesi gibi, belli bir konuda sorumluluk atfeden, çare yani hareket yönü öneren ve harekete çağırıcı çerçevelerdir.

Esas olarak ortak hedefi bulunmayan toplumsal hareketler arasında geniş kapsamlı ortak etkinlik sağlamak için geniş yankılama imkânına sahip bir master çerçeve kullanılabilir ki Kanada’daki toplumsal hareketler üzerine yaptıkları araştırmada Carroll ve Ratner (1996) bu master çerçeveyi siyasi-ekonomik eşitsizlik çerçevesi olarak bulmuşlardır. Böylece yerel ve konu bakımından sınırlı bağlamlar geniş tabanlı muhalefet bağlamlarıyla ilişkilendirilecek şekilde çerçevelenebilir.

Toplu eylem çerçeveleri arasındaki dördüncü farklılık, hedef kitleden yankı bulma derecesindeki farklılıklardır. Bir toplumsal hareket ya da grup başarılı olabilmek için hedef kitlelerin mevcut değer ve inançlarına hitap etmek zorundadırlar. Yeni başlamakta olan bir hareket o kültürel çevrede yankı bulmayan çerçeveler ortaya atarsa bir anlamda iletişimin boşa gitmesini kabul ediyorlar demektir. Ancak amaç hedef kitlenin belli bir konuda kültür değişimini sağlamaksa, bunun için hem çok uzun bir zamana hem de itici olmayan, kapsayıcı olan bir çerçeveleme anlayışına ihtiyaç vardır. Turner’a göre (1983) son iki yüzyılda köleliğin kaldırılması, kadınların seçme hakkı, çocuk çalıştırmanın bitirilmesi gibi büyük mücadeleler, yasaları değiştirmek için uğraştılar, ancak bu hedefe, “kitlelerin kafasındaki gerçeklik algısını değiştirmek gibi pek zor bir işi başardıktan sonra ulaşabildiler”.

2.4.1. Yankılanmayı Belirleyen Faktörler

Yankılanma, aktörler tarafından ortaya atılan bir çerçevenin, hedef kitlenin mevcut kültürel kodlarıyla, inançlarıyla ve durumu yorumlayış eğilimleriyle vs. uyuşması sonucunda hedef kitle

tarafından kabul edilmesidir. Yankılanma kavramı, medya veya aktörler tarafından ortaya atılan çerçevelerin tutup tutmaması, yayılması, devam etmesi vb gibi süreçler üzerinde etkili olan birinci faktördür. Çerçeve yankılanma derecesi, ortaya atılan çerçevenin güvenilirliğine ve onun söz konusu durum bakımından önemine bağlıdır. Benford ve Snow'a göre (2000) çerçevelemenin güvenilirliği üç faktör tarafından belirlenmektedir: Çerçeve tutarlılığı, gözlemsel güvenilirlik, çerçeveyi dillendiren iddia sahiplerinin güvenilirliği.

Tutarlılık: Bir çerçevenin tutarsızlığı, inanç ya da iddialar arasında çelişki görülmesiyle veya çerçevelerle taktik eylemler arasında çelişki algılanmasıyla (örgütün dediği ile yaptığı başkaysa) algılanabilir. Genel olarak, bir alanda görülen çelişkiler hedef kitlenin gözünde ne kadar büyük ve bariz ise, ortaya atılan çerçevelerle yankı bulma ihtimalleri azalır ve bunun sonucunda harekete geçirmede sorunlar artar.

Güvenilirlik: Çerçevelerle dünya olup bitenler arasındaki uyumdur. Elbette burada kastedilen, hedef kitle tarafından "algılanan" gerçeklik ile uyumdur. İlke olarak, bir iddianın kültürel inandırıcılığı ne kadar artarsa, söz konusu durumda göze görünecek kanıtların sayısı artacaktır. Bazı toplumsal hareketlerin kitlelere ulaşmada yaşadıkları müzmin sıkıntılar kısmen, çerçevelerinin küçük bir kadrodan başkası için gözlemsel güvenilirliğe sahip olmaması olabilir.

Çerçeveyi ifade edenlerin güvenilirliği: İkna psikolojisinin temel ilkesi olan iletişimcinin veya kaynağın güvenilirliği çerçevelerde de elbette etkin olacaktır. Çerçeve dillendiricisinin veya temsil ettikleri örgütün itibarı, konu hakkındaki algılanan uzmanlığı hedef kitlenin gözünde ne kadar yüksekse, çerçevelerinin makul bulunması yani yankı bulmaları ihtimali o ölçüde artacaktır. Benford barış gruplarının savunma uzmanı olarak bilinen temsilcileri ortaya sürmelerini, birinci Körfez savaşında temsilcilerin, örgütlerinin güvenilirlik geçmişini sergilemeyi bir prosedür haline getirmelerini örnek olarak vermektedir (Benford, 1987'den akt. Benford ve Snow, 2000).

Bunlardan başka çerçeveye hedef kitlenin söz konusu bağlamda attığı acil önem ve toplumsal hareketin çerçevelemesinde öne çıkarılanın, hedef kitlenin günlük hayatlarında ne kadar önem arz ettiğini ifade eden merkezilik yankılanmayı etkiler. Hedef kitlenin yaşamında yeri olmasına ek olarak, dönemsel kültürü oluşturan inançlar, değerler ve fikirler belli bir hiyerarşi içinde sıralanır ki bu öncelikler sıralaması hedef kitlenin doğru anlaşılması ve dolayısıyla da çerçevenin yankı bulması bakımından çok önemlidir.

Son olarak toplumsal hareketin veya örgütün-grubun çerçevesinin atıfta bulunduğu ideoloji, hedef kitlenin kültürel anlatılarında, mitlerinde, ideolojisinde karşılık buluyorsa veya yankılanıyorsa anlatsal sadakat söz konusu olmaktadır.

2.5. Çerçevelerin Ortaya Çıkarılma Süreçleri

Snow ve arkadaşlarına göre (1986), çerçevelerin geliştirilip, üretilmesi ve değerlendirilmesi birbiriyle çakışan şu üç grup süreçle etkindir: Söylemsel süreç, stratejik süreç ve rekâbet süreci.

Söylemsel Süreçler: Toplu eylem çerçeveleri, hareket taraftarlarının hareket faaliyetleri bağlamında yaptıkları konuşma ve haberleşmeler sırasında iki temel etkileşimli süreçle üretilmektedir; çerçeve telaffuzu ve çerçeve büyütme.

Çerçeve büyütme süreci bazı mesele, olay veya inançları diğer bazılardan daha önemli olarak öne çıkararak yapılır. Bu vurgulanmış unsurlar, çeşitli olay ve meseleleri birbirine bağlayan bir kavramsal ağırlık işlevi görerek telaffuz sürecine yardımcı olurlar.

Çerçeve telaffuzu, olayları bir birlik görüntüsü verecek dikkat çekici bir şekilde birbiriyle ilişkilendirerek ve hizalanarak kümelenmeleri ile yapılır. Gözlemlenmiş, yaşanmış veya kaydedilmiş "gerçeklik" parçaları birleştirilir, bir düzene göre dizilir ve paketlenir.

Stratejik Süreçler: Çerçeveler belli bir amaca yönelik geliştirilip kullanılırlar; yeni taraftarlar kazanmak, taraftarları harekete geçirmek, kaynak elde etmek vs. Toplumsal

hareketlerin, kendi çıkarlarını ve yorum çerçevelerini, aday taraftarların ve kaynak sağlayıcıların çıkar ve yorum çerçeveleriyle ilişkilendirme yönündeki stratejik çabalarını ilk olarak Snow ve arkadaşları (1986) “çerçeve hizalama süreçleri” olarak tanımlamıştır: Çerçeve köprüleme, çerçeve büyütme, çerçeve genişletme ve çerçeve dönüştürme.

Çerçeve köprüleme, belli bir mesele ya da sorunla ilgili olarak, ideolojik bakımdan uyuşan ancak yapısal bir bağı bulunmayan iki ya da daha fazla çerçeveyi birbiriyle bağlamak demektir. Örneğin, Gerhards ve Rucht (1992) Dünya Bankası ve IMF aleyhine harekete geçen Batı Alman aktivistlerinin kendi çerçevelerini başarılı bir şekilde barış, çevreci, kadın hareketleri, yerel ve işçi hareketi gruplarının çerçevelerine köprülediklerini bulmuşlardır.

Çerçeve büyütme, çerçeve yankılanmasını belirleyen anlatısal sadakat unsuruna cevap olarak, hedef kitlenin değer veya inançlarını (doğal ideolojisini) idealleştiren bir çerçevelemenin öne çıkarılmasıdır. Çerçeve büyütme, hareketle çıkar bağı olan taraftarlardan çok, vicdanlarına uyararak harekete katılan taraftarlardan oluşan toplumsal hareketler için özellikle önem taşımaktadır. Ayrıca hâkim kültürün temel değerleriyle çatışan inanç ve değerlere sahip oldukları için damgalanmış toplumsal hareketler için de özellikle önemlidir. Öte yandan katı toplumsal hareketler, ortak çıkarlara rağmen potansiyel hedef kitlelerinin ideolojik anlatılarının dünyasına atıfta bulunmayı çok zor bulabilir, hatta kimliklerinden vazgeçmek olarak görebilirler. Diğer yandan ortak anlatı (mitoloji, ideoloji) dışında çok az ortaklığı bulunan kesimlerin kaderi birlikte çizilmeye devam edebilir. Bu durum ana çerçevelerin, kültürlerin ve alt kültürlerin sınırlarını belirleme işlevinden kaynaklanmaktadır (Benford ve Snow, 2000).

Çerçeve genişletme ise bir toplumsal hareket örgütü, potansiyel taraftar kitlesini artırmak ve hareketi büyütme için, geleneksel önceliğe sahip çıkar ve çerçevelerini aşarak, yeni mesele ve kaygıları kapsama alanına almasıdır. Yapılan araştırmalarda çerçeve genişletme faaliyetlerinin, ABD’deki toplumsal hareketler içinde iç çatışma ve kavgalarda artışa yol açtığını gözlemlenmiştir. Burada kavga konularını ideolojik “saflık”a karşı yararlar ve hâkimiyet meseleleri oluşturmaktadır.

Çerçeveleme süreçleri sıklıkla yarışma ve pazarlık ile gerçekleşen süreçlerdir ve her zaman seçkinlerin sıkı kontrolü altında olmazlar ve belli bir hizalama stratejisini kullanmak her zaman istenen sonuca ulaşmaz.

Çerçeve dönüştürme, son stratejik hizalama süreci olup, eski anlayışları ve anlamları değiştirmek veya yeni anlayış ve anlamlar ortaya atmak demektir. Önceden belli bir ortak ilişki çerçevesi içinde ele alınabilecek eylemlerin, bir görenekler grubu kullanarak bir kalıba dönüştürülmesi, ama katılımcılar tarafından oldukça farklı bir şey olarak görülmesidir (Goffman, 1974). Çerçeve dönüştürmelerinin gerçekleşmesi için yeni değerlerin yetiştirilip beslenmesi, eski anlam veya anlayışların atılması, yanlış inanç veya “hatalı çerçevelemeler”in yeniden çerçevesizlenmesi gerekmektedir. Çerçeve dönüştürmeye bir örnek, 1970’lerin başında, muhafazakâr korumacılık hareketinin daha ilerici çevreci hareket tarafından alınmasıdır. Aytül Kasapoğlu’na göre Türkiye’de yaşanan Gezi olaylarında kullanılan çapulcu kavramı yeni bir çerçeveye oturtulmuştur. Yazara göre çapulcu kelimesi “düşüncesini fiilen gerçekleştirmeye çalışan kimse, etkinci, eylemci” gibi bir anlam kazanması söz konusudur (2014).

Rekabet süreçleri: Toplu eylem çerçevelerinin geliştirilmesi, üretilmesi ve değerlendirilmeleri genellikle bir rekâbet sonucunda gerçekleşmektedir. Toplumsal gerçekliğin inşası sürecinde tüm aktörler güçlerine göre de olsa bu yarışmaya katılmaktadırlar. Yani aktivistler veya diğer aktörler hedef kitlelerine istedikleri gerçeklik versiyonunu kurup her zaman dayatamazlar. Çerçeveleme yapmaya çalışan toplumsal hareket örgütleri bakımından iletişim hedefleri üç kısma ayrılmıştır: Destekçiler (taraftarlar), karşıtlar (karşı hareketler veya rakip aktörler), her iki tarafın da etkilemeye çalıştığı tarafsız denebilecek bir kesim (izleyiciler, medya ve potansiyel müttefikler). Karar verecek olan seçkinler ise bu üç kesimin her birinde bulunabilirler. Buna ek olarak hareket içinde de sürekli bir çerçeveleme duyarlığı vardır, ayrıca yeni olaylar yeni çerçeveleme kararları gerektirir (Benford ve Snow, 2000; Klandermans, 1992).

İletişim hedeflerine yönelik iki ayrı çerçeveleme faaliyeti bulunmaktadır; örgüt ya da grubun olayları yorumlama biçimini hedef grubunkine bağlama girişimi çerçeve hizalama (Snow ve ark., 1986), rakiplerin kendi çerçevelerini hedef grubunkilerle hizalamaya yönelik girişimlerini boşa çıkarmak için karşı çerçeveleme ile bunların iddialarını çürütme, baltalama çabaları (Benford, 1987'den akt. Benford ve Snow, 2000). Mücadele edilmezse rakiplerin çerçeveleri hareketin müttefiklerini bile hedef alıp etkileyebilirler (Klandermans, 1992). Böylece cepheler arası karşı çerçeveleme ve yeniden çerçeveleme mücadelesi sürer gider. Toplumsal hareketler ile karşıtları arasında böylesi karşılaşmalara "çerçeveleme yarışı" denmiştir (Ryan, 1991). Bu yarışlar çerçeve rekabetinin araçlarından biridir.

Çerçeveleme yarışları sadece toplumsal hareketlerle onların karşıtları arasında gerçekleşmez, içeride de yaşanabilirler. Örgüt çevresinde zamanla ortaya çıkan değişiklikler örgütün değişmesini tetikleyecektir. "Çerçeve yankılama tartışmaları" adı verilen üçüncü bir çeşit tartışma "harekete geçirme ihtimalini artırmak amacıyla nasıl bir temsil" gerektiği konusunda çıkmaktadır. Bu bakımdan iç çatışmaların toplumsal hareketler ve onların içinde yer alan örgütler için hem köstekleyici hem de destekleyici olduğu söylenebilir.

McCaffrey ve Keys(2000) ABD'de feminist kürtaj özgürlüğü hareketinin, karşısında yer alan muhafazakar bir örgüte karşı çerçeveleme yaparken kullandığı üç ana temayı kutuplaştırmadüşmanlaştırma, çerçeve çürütme ve çerçeve koruma olduğunu bulmuştur. Karşı kutuplarda yer alan hareketlerin bu savaşında yoğunluk arttıkça kullanılan çerçevelerin kutuplaştırıcı ve düşmanlaştırıcı nitelikleri de artmıştır. Sonuçta, karşıda bir hasım örgütün bulunması hareketin başarısını tehdit emekle birlikte, taraftar toplamak için bir fırsat da oluşturmaktadır. Aynı tarafta yer alan örgütlerin karşı çerçeveleme stratejileri farklılık gösterebilmektedir.

Sonuç

Toplumsal hareketlerin giderek kamusal tartışmanın her alanını kapsamaları ve iletişim strateji ve taktiklerini geliştirmeleri, buna ek olarak yeni medya ile geçmişte sahip olmadıkları iletişim imkânlarına ulaşmış olmaları bu akım, örgüt ve grupların etkinliğini her geçen gün daha çok artırmakta ve hem genel anlamda siyaset hem de her türlü alandaki yönetim politikalarında göz önünde bulundurulması gereken paydaşlar olarak önemini artırmaktadır. Bu hareket ve grupların iletişimde kullandıkları çerçeveler bu süreçlerin dinamiklerinin sınır taşlarını oluşturmaktadır. Toplumsal hareketler araştırmaları geleneğinin giderek daha fazla çerçeveleme teorisinin etki alanına girmesinin sonucunda, her kamusal tartışmaya sahip çıkan bir ya da daha çok toplumsal hareket örgütünün bulunması nedeniyle, önümüzdeki dönemde siyasal iletişimi, önemli bir kısmını çerçeveleme aracılığıyla, her türlü değişkenleri bakımından incelemek ve izlemek kolay hale gelmektedir.

Ülkemizde toplumsal hareketleri çerçeveleme teorisi üzerinden inceleyen yaklaşımın oldukça geç kalmış olduğu söylenebilir. Türkiye'de Çerçeveleme Teorisini medya çerçeveleri bağlamında ele alan çalışmalar (Danacı, 2005; Özarlan, 2007; Çoban, 2009) siyaset bilim alanında (Şeref, 2011; Gökalp 2011; Türkeş Kılıç, 2012) inceleyen birkaç çalışma bulunmakla birlikte, teoriyi Toplumsal Hareketlerde Çerçeveleme yaklaşımı olarak ele alan ilk çalışma Cereb'in,(2014) Gezi Parkı protestosu çerçevelemelerini ele alan çalışmasıdır. Doğan (2014) 2013'teki Gezi Parkı eylemlerinin toplumsal hareket niteliğini, AKP iktidarının muhafazakâr ve neoliberal dönüşüm politikalarına karşı bir "adaletsizlik çerçevesi" çevresinde şekillendiğini ileri sürmüştür. Kasapoğlu'na (2014) göre Gezi olaylarında kullanılan çapulcu kavramının eyleme dönük yeni bir anlam kazanması, toplumsal hareketlerin yeniden çerçeveleme stratejilerine bir örnek oluşturmaktadır.

Son on yılda yapılan yüzlerce farklı çerçeveleme araştırması sayesinde artık ampirik eksiklikler tamamlanmış, ayrıntılı yöntemsel yetkinliğe ulaşılmıştır. Ancak bu gelişme, toplumbilim ve siyaset bilimde geleneksel kültür ve ideoloji araştırmalarının, dilbilimsel kalıpların yani çerçevelemenin yönlendirilmesine girmesinin, temeli sosyolojik teorilere dayanan, birbiriyle ilişkili fikir sistemlerinin derinliğinden mahrum bırakma, sığlaştırma tehlikesi oluşturduğu ifade

edilmiştir (Oliver ve Johnston, 2000). Zaten sosyal bilimlerde akademik araştırmaların genel olarak daha çok parçalandığı ve genel teorilerin oluşturduğu ortak bağlantılarının giderek daha fazla zayıfladığı ve sonuç olarak fikir bakımından daha fazla sığlaştığı yaygın bir kanaattir. Çerçeveleme teorisinin asıl değeri, iletişim araştırmalarının farklı köşelerini, (nicel-nitel, ampirik-betimleyici, psikolojik-sosyolojik, akademik-uygulamacı) birbirine bağlayabilecek bir köprü olma potansiyeline sahip olmasıdır (Reese, 2001). Bu nedenle toplumsal hareketlerin çerçeveleme bakımında incelenmesinde çerçevelerin gruplar tarafından karşılıklı pratik kullanımına odaklamak yerine, sosyal psikolojinin, toplum bilimin ve siyaset bilimin teorik birikimleriyle açıklamaya çalışmak, bağlantıyı koparmamak, çok yönlü uygulanabilir ve tutarlılığı sınanabilir bir yaklaşım olan çerçevelemeyi doğru kullanmak için şarttır.

KAYNAKLAR

- Bateson, G. (1972). *Steps to an Ecology of Mind*, Jason Aronson Inc, Notvale, New Jersey.
- Benford, R. D. (1994). Review of Talking Politics, by William A. Gamson, *American Journal of Sociology*, vol. 99(4), pp. 1103 - 1104.
- Benford, R.D.(1997). An insider's critique of the social movement framing perspective. *Sociological Inquiry*, vol. 67, pp. 409-430.
- Benford, R.D. - Snow, A.D. (2000). Framing processes and social movements: An overview and assessment, *Annual Review of Sociology*, vol. 26, pp. 611-39.
- Berger, P. L. - Luckmann, T. (1966/1991). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Harmondsworth: Penguin
- Boczkowski, P.J. - de Santos, M. (2007) When More Media Equals Less News: Patterns of Content Homogenisation in Argentina's Leading Print and Online Newspapers. *Political Communication*, vol. 24 (2), pp. 167-180.
- Carragee, K.M. (1997). Framing, the news media, and collective action. Paper presented at The Conference for the Center for Mass Communication Research, Columbia. S.C., United States, October.
- Carroll, W. - Ratner, R.S. (1996). Master framing and cross-movement networking in contemporary social movements, *The Sociological Quarterly*, vol. 37(4), pp. 601-625.
- Cereb, E.D.(2014). Taksim Dayanışma Platformu'nun Gezi Parkı protestosunun çerçevelemesi: Hareket içinde çevre konusunun keşfi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ
- Creed, W.E.D. - Langstraat, J.A. - Scully, M.A. (2002). A Picture of the frame. Frame analysis as technique and as politics, *Organizational Research Methods*, vol. 5, pp. 34-55
- Çoban, M. (2009). Egemen söylemin yeniden üretilmesinde haber çerçeveleme: KANAL D ve STV örneği, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.
- Danacı, Ö. (2005) Siyasi kampanyalarda medya: Yazılı basın haberlerinde "çerçeveleme" ve "öne çıkarma"nın politikacı temsilindeki rolü, doktora tezi, Marmara Üniversitesi SBE İletişim Bilimleri İstanbul.
- Doğan, M.G.(2014). Bir toplumsal hareket olarak Gezi direnişi: Sürekli olanı aramak, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, Sayı: 48, s: 89-109.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Towards clarification of a fractured paradigm, *Journal of Communication*, vol. 43 (4), pp. 51-58.

- Evans, J.H. (1997). Multi-organizational fields and social movement organization frame content: The religious pro-choice movement, *Sociological Inquiry*, vol. 67, pp. 451-69.
- Eyerman, R. (1984). Social Movements and Social Theory, *Sociology*, vol. 18(1), pp. 71-82.
- Fendrich, J. M. (1977). Keeping the faith or pursuing the good life: A study in the consequences of participation in the Civil Rights Movement, *American Sociological Review*, vol. 42, pp. 144-157.
- Fisher, K. (1997) Locating frames in the discursive universe, *Sociological Research Online*, vol. 2 (3), <http://www.socresonline.org.uk/socresonline/2/3/4.html>.
- Gamson, W.A. (1989). News as framing: Comment of Graber. *American Behavioral Scientist*, vol. 33, pp. 157-161.
- Gamson, W.A. (1992). *Talking Politics*, New York: Cambridge University Press.
- Gamson, W. A. (1995). Constructing social protest, (İçinde): Social Movements and Culture, H. Johnson, - B. Klandermans (eds), pp: 85-106, Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Gamson, W. A.- Fireman, B. - Rytina, S. (1982). *Encounters with Unjust Authorities*, Homewood, IL: Dorsey Press.
- Gamson, W. A.- Modigliani, A. (1987). The changing culture of affirmative action. (İçinde) *Research in Political Sociology*, R.G. Braungart, M.M. Braungart (eds), vol. 3, pp. 137-177, Greenwich, CT: JAI Press.
- Gamson, W.A. - Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American Journal of Sociology*, vol. 95 (1), pp: 1-37.
- Gamson, W. A. - Wolfsfeld, G. (1993). Movements and media as interacting systems, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol.526, pp. 114-27.
- Gerhards, J. -Rucht, D. (1992). Mesomobilization: Organizing and framing in two protest campaigns in West Germany, *American Journal of Sociology*, vol. 98(3), pp. 555-596
- Gitlin, T. (1980). *The Whole World is Watching: Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*, University of California Press, Los Angeles.
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis*. New York: Harper & Row.
- Gökalp, O. (2011) Medyanın gündem kurma ve çerçeveleme yoluyla Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliğine dair kamuoyu oluşturmaya etkisi, Yüksek Lisans Tezi,
- Haines, H.H. (2006). Dangerous issues and public identities:the negotiation of controversy in two movement organizations, *Sociological Inquiry*, vol. 76(2), pp. 231-263.
- Hunt, S.A.- Benford, R.D.- Snow, D.A. (1994). Identity fields: Framing processes and the social construction of movement identities,(içinde): *New Social Movements: From Ideology to Identity*, Enrique Larana, Hank Johnston ve Joseph Gusfield (eds.),Philadelphia, PA: Temple University, pp. 185-208.
- Johnston, H. (1995). A Methodology for Frame Analysis: From Discourse to Cognitive Schemata, (içinde): *Social Movements and Culture*, H. Johnston and B. Klandermans (eds), pp. 217-246, Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Johnston, H. -Klandermans, B. (1995). *Social Movements and Culture*, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Kasapoğlu, A. (2014). Her yer Taksim her yer direniş: 13 Haziran 2013 ve artçı sarsıntıları. *Yurt ve Dünya Dergisi*, 7.
- Klandermans, B. (1992). The social construction of protest and multiorganizational fields, (içinde): *Frontiers in Social Movement Theory*, Aldon Morris ve Carol McClurg Mueller (eds), pp. 77-103, New Haven: Yale University Press.
- McAdam, D. -McCarthy, J.D. -Zald, M.N. (1996). *Comparative perspectives on social movements: political opportunities, mobilizing structures, and cultural framings*, New York: Cambridge University Press.
- McCaffrey, D. - Keys, J. (2000). Competitive framing processes in the abortion debate: polarization-vilification, frame saving, and frame debunking, *The Sociological Quarterly*, vol. 41, no. 1, pp. 41-61.
- Nelson, T. E.- Oxley, Z. M.- Clawson, R. A. (1997). Toward a psychology of framing effects. *Political Behavior*, vol: 19, pp: 221–246.
- Oliver, P. E. -Johnston, H. (2000). What A Good Idea! ideology and frames in social movement research, *Mobilization*, vol. 5, pp. 37-54.
- Özarslan, H. (2007). Çerçeveleme yaklaşımı açısından haber çerçevelerinin izler kitle düşünceleri üzerindeki etkisi. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi
- Paletz, D.L- Entman, R.M. (1981). *Media, Power, Politics*, The Free Press, New York
- Pan, Z.-Kosicki, G.M. (1993). Framing analysis: An approach to news discourse. *Political Communication*, Vol. 10, pp. 55-76.
- Rao, H.- Morrill, C. - Zald, M. (2000). Power plays: How social movements and collective action create new organizational forms, *Research in Organizational Behaviour*, vol. 22, pp. 239–282.
- Reese, S. D. (2001). Prologue-Framing Public Life: A Bridging Model for Media Research, (içinde): *Framing Public Life: Perspectives on Media and our Understanding of the Social World*. Stephen Reese, Oscar Gandy ve August Grant (eds.), pp. 7-31. Mahwah, N.J: Lawrence Erlbaum.
- Rohlinger, D. A. - Quadagno, J. (2009). Framing faith: Explaining cooperation and conflict in the US conservative christian political movement, *Social Movement Studies*, Vol. 8, No. 4, pp. 341-358, Routledge.
- Roshco, B. (1975). *Newsmaking*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ryan, C. (1991). *Prime Time Activism: Media Strategies for Grassroots Organizing*, Boston: South end Press.
- Scheufele, D. A. (1999). Framing as a theory of media effects. *Journal of Communication*, vol. 49 (1), pp. 103-122.
- Schön, D. - Rein, M. (1994). *Frame Reflection: Toward the Resolution of Intractable Policy Controversies*, New York: Basic Books
- Shupe, A. (1998). Frame alignment and strategic evolution insocial movements: The Case of Sun Myung Moon’s Unification Church, (İçinde): *Religious Mobilization and*

- Social Action*, Anson Shupe ve Bronislaw Misztal (eds.), pp. 197–215, Westport, CT: Praeger.
- Snow, D.A. (2004). Framing Processes, Ideology, and Discursive Fields, (içinde):*The Blackwell Companion to Social Movements*, D.A. Snow, S.A. Soule ve H. Kriesi (eds),pp. 380-413, Oxford: Blackwell.
- Snow, D. A. - Benford, R. D. (1988). Ideology, Frame Resonance, and Participant Mobilization; *International Social Movement Research*, vol.1, pp. 197-217.
- Snow, D. A.- Rochford E. B. Jr. - Worden S. K. - Benford R.D. (1986). Frame Alignment Processes, Micromobilization and Movement Participation, *American Sociological Review*, vol. 51(4), pp. 464 - 81.
- Spector, M. - John I.K. (1987). *Constructing Social Problems*, Hawthorne, NY: Aldine de Gruyter.
- Stammers, N. (1999). Social Movements and the Social Construction of Human Rights, *Human Rights Quarterly*, vol. 21(4), pp. 980-1008, The Johns Hopkins University Press.
- Steinberg, M.W. (1998). Tilting the frame: Considerations on collective action framing from a discursive turn, *Theory and Society*, vol. 27, pp. 845-872.
- Swart, W. (1995). The League of Nations and the Irish Question: Master frames, cycles of protest, and master frame alignment, *The Sociological Quarterly*, vol. 36(3), pp. 465-481.
- Şeref, E. (2011). Bağlam içinde mesaj çerçevelemesi: 2010 anayasal değişiklikleri hakkındaki siyasal tartışmalar. Yüksek Lisans Tezi,
- Tannen, D. (1993). What's in a frame? Surface evidence for underlying expectations,(İçinde):*Framing in Discourse*, D. Tannen (Eds), pp. 14-56, New York: Oxford University Press.
- Tilly, C. (1978). *From Mobilization to Revolution*. Reading, MA: Addison-Wesley
- Triandafyllidou, A. - Anastasios, F. (1998). Sustainability and Modernity in the European Union: A Frame Theory Approach to Policy-Making, *Sociological Research Online*, vol. 3 (1).
- Turner, R. H. (1969). The theme of contemporary social movements, *British Journal of Sociology*, vol: 20, pp. 390-405.
- Turner, R. H.(1983). *Figure and Ground in the Analysis of Social Movements*, *Symbolic Interaction*, vol. 6, pp. 175–81.
- Türkeş Kılıç, M. S. (2012). Siyasi parti yasaklamalarındaki farklılığı açıklamak: DTP ve BATASUNA kararlarında AB çerçevelemesi. Doktora Tezi.
- Tversky, A. - Kahneman, D. (1981). The Framing of Decisions and the Psychology of Choice, *Science*, vol. 211, pp. 453-458.
- Uysal, A. (2003). The Framing of Political Inclusion and Exclusion: Media, State, and Islamic Party Interactions in Turkey, 1995 to 1998, doktora tezi, Department of Sociology in the Graduate School Southern Illinois University, Carbondale.
- Van Dijk, T. A. (1977). *Text and context: Explorations in the semantics and pragmatics of discourse*. London: Longman.

- Williams, R.H. - Benford, R.D. (2000). Two faces of collective action frames: A theoretical consideration. *Current Perspectives in Social Theory*, vol. 20, pp. 127-151.
- Zald, M.N. (1996). Culture, ideology and strategic framing, (içinde): *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures and Cultural Framings*, D. McAdam, J.D. McCarthy ve M.N. Zald (eds), pp. 261-274, Cambridge: Cambridge University Press.
- Zald, M. - McCarthy, J. (1987). Social movement industries: Competition and conflict among SMOs, (içinde): *Social Movements in an Organizational Society: Collected Essays*, M. Zald ve J. McCarthy (Eds), pp. 161–180, Transaction Publishers.
- Zuo, J. - Benford, R. D. (1995). Mobilization processes and the 1989 Chinese Democracy Movement, *Sociological Quarterly*, vol.36, pp.131–56.